इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ४ ४०/५ ७० (५३१)

ग्रंथ नाम भागवत

विषय कथा-पुराणें

" Joint projet of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

मराठी छापण्यासारखे वेदांत

रु. ११

२१

क ५ चतुःश्लोकी भागवत

क ९३

१९०।५००

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(1)

१७०

।। अच्युतचरणसरोजप्रसादलेशाद्धतगडग्रामे
लिखितं भगवद्भक्त्यै सतां मुदे टिप्पणं चैतत्।

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

॥श्रीगणेशायनमः॥सर्वभूतांतरस्थायनित्यमु
क्तचिदात्मने॥प्रत्यक्चैतन्यरूपायनित्यमेवन
मोनमः॥१॥श्रीभगवानुवाच॥भगवान्महावि
ष्णुजेतेकल्पांतिस्वनाभिकमळापासूनउत्पन्नजा
लाऐसाब्रह्माजोत्यांप्रतिसर्ववेदरहस्यऐसीच
तुश्लोकीभागवतजे[illegible]दर्शितेजालेत॥तेंचम
हाराष्ट्रभाषेकरून[illegible]धासाठिस्पष्टार्थबो
लिजेते॥ज्ञानमिति॥अगाऐब्रह्मदेवाज्ञानम्हण
जेवेदांतशास्त्रश्रवणादिकेकरूनब्रह्मसत्यज
जगमिथ्याऐसेंजेकळणेत्यासिज्ञानम्हणावें।

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

2

विज्ञानसमन्वितं॥ विज्ञान म्हणजे गुरुशास्त्रयां
चाआंक्याचा ठाईं विश्वास मानून न मीच अस्त
सत्य हे सर्वदा स्वरूपानुसंधानु जें यासि विज्ञान

श्रीभगवानुवाच॥ ज्ञानं परमगुह्यं मे
यद्विज्ञानसमन्वितं॥ सरहस्यं तदंगं च गृ
गृहाण गदितं मया॥ [illegible] ॥ ॥

१ विज्ञान म्हणावे॥ ऐसें जें विज्ञान त्यासी समन्वितं॥
म्हणजे युक्त अनुभवयुक्त॥ आतां॥ परमगुह्यं॥ म्ह १
णजे अतिशय गोप्य अधिकारावांचून निवेदून
ये॥ तूं अधिकारी आहेस म्हणोनि असें देवा तुज

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

तुजकारणें निवेदितों कसें ॥ स्वरहस्यं परहस्य लक्ष
णजे भक्तित्या भक्ती सहवर्तमान ॥ आता भक्ति
लक्षजे काया ब्रह्मजें तें सर्वभूतांचा ठाईं अंतरबा
हेर सर्वव्यापून रा[illegible] मी होय ऐसें ॥ जे तेण
करून भक्तिस्या[illegible] हवर्तमान साधनेंको
मया ॥ लक्षणजे भ्या ॥ [illegible] ॥ बोलिजे जें ऐसें जें
ज्ञान त्यातें ग्रहाण ॥ [illegible] जें अनुभवें करूनपे ॥
तें च ब्रह्म होय ॥ नदंग च ॥ तें जें ज्ञान जें त्याचें जें अं
गजें साधनजें त्या सहवर्तमान ॥ साधनको
णतें तें एताव देव या श्लोकी पुढे बोलिजेल ॥१॥

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

आता श्लोकाचा अर्थ बोलिजे तो ॥ [illegible] ॥ ।
यावानहमिति ॥ यावानहं ह्मणजे अहमी जो तो या
वान् किती का आहे ॥ यथाभावः ह्मणजे ज्या प्रकारे

यावानहं यथाभावो यद्रूपगुण
कर्मकः ॥ तथैव तत्त्वविज्ञानम
स्तु ते मदनुग्रहात् ॥ ॥ २ ॥ ॥ ॥

स्थिरूप होतों यद्रूपगुणकर्मकः ॥ जेंजें रूपें
धरिलीं न जे जे गुण जेंजें कर्में केलीं न ॥ तथे
व ॥ असेंच ॥ तत्वविज्ञानं ॥ आत्मतत्व जें त्याचें

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

विज्ञानम् ह्मणजे अनुभव ॥ तेंतूं तें ॥ मदनुग्रहा
त् ॥ मी ईश्वर गुरु त्या मा[illegible]पे करून तत्वज्ञा
न जें तें आसो ॥ २१ ॥ यावान् ह्मणजे जितकामी आहें
ऐंसे बोलिलें त्या स[illegible]जि[illegible] तितको मुख्यार्थ [redacted]
अहमेवेति ॥ [illegible] मेव ह्मणजे मी च ॥ अ
ग्रे ॥ ह्मणजे पंचभूता[illegible]ष्टी चा प्रारंभी ॥ आसं ॥
असता जालें ॥ यत्[illegible] प्रमाण ॥ आत्मा वा इ
दमेक एवाग्र आसीत् ॥ या श्रुती चा अर्थ ॥ आ
त्मा ह्मणजे ब्रह्म ते मी च वा ह्मणजे निश्चयेसीं ॥ इ
दं ॥ हें जगजे याचा अग्रे ॥ ह्मणजे या हून पूर्वी ॥

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

(२)

एकएवएकचआसीत् असतासत्ताा॥ यास्र
तीयाअर्थीप्रमाणआहेत्॥आतानान्यत्र॥नान्य
त्रह्मणजेआणखीकाहिंमजवाचुनु॥न॥नाही॥
सतत्म्हणजेस्थूळभूतें॥ परह्मणजेसूक्ष्मभूते

अहमेवासं ... नान्यद्यत्सद
सत्परं॥पश्च ... देतच्चयोव
शिष्येतसो ... ॥ ३॥ ॥ ॥

३ आकाशादिकपांच॥आकाश॥वायू॥अग्नि
उदकपृथ्वी॥हेंपंचभूतें॥परंम्हणजे॥प्रधान ३
मायाहेसर्वमाझ्याठाईकल्पांतीनामरूपावे

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

गळे लीन होते ॥ पश्चात् ॥ म्हणजे सृष्टी मायेपा
सून जालियावरही सृष्टीत अंतर्यामी ॥ अहंमी
च आहे ॥ जैसा सूर्य कर्ममात्राचा [illegible] प्रेर
५४ क आसोनि साक्षी ॥ तैसा मी सर्वभूताचा चा
लक आसोनि सा[illegible]गळा ॥ यदैतच्च ॥ य
त ॥ म्हणजे ॥ एतत् ॥ [illegible]जे ॥ हे सृष्टि जितकी दि
सते इचा ठाई मी [illegible] ॥ जैसा आकाश घटा
चा पूर्वी होता घट उत्पन्न जालियावरही त्या
घटोपाधिचा अंतर बाहेर भरोनि आहे घटना
श जालियावरही अखंडीत निर्लेप आहे ॥ त

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

त सामी स्रष्टीच्या पूर्वि स्रष्टि जालि यानंतर ही
स्रष्टि नाशीं अखंड अविकारी मीच ॥ ये विवरि
ब्येत ॥ जो या स्रष्टीचा मूळ म जालि यानंतर
अवशिष्येत उरतो ॥ सोऽस्म्यहं ॥ तोच मी भरूनउ
रलो ऐसा अस्मि ॥ [illegible] जेना आदि अथ
वा अंत काहि नाहि [illegible] एक परिपूर्ण अनं
त आहे ऐसा तात्पर्य [illegible] ॥ सर्व स्रष्टि माइ
क ऐसें बोलिजेले या सभा या ह्मणजे को
पाती ते अवधारिजे ॥ ऋतेर्थं मिति ॥ अर्थं ऋ
ते ह्मणजे खरेपणावाचून ॥ यत्प्रतीयेत ॥ जे प्र

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

तीतीसयेते॥जैसादोरीचाठाईं सर्पनसोनि सर्प
चिप्रतीतिहोते॥अथवाजैसीमृगजळाचाठाईंज
ळनसोनिजळाचीप्रतीतिहोते॥तैसेमाझाठाईं

ऋतेर्थं यत्प्रतीयेत न प्रतीयेत
चात्मनि॥ तद्विद्यादात्मनो मा
यां यथाभासो यथा तमः॥ ॥४॥

जगनसोनिप्रतीति होते हे माये चे रूप॥ख
रेस्वरूप नवरि॥न प्रतीयेत चात्मनि॥ आत्मनि
म्हणजे ब्रह्मरूपीं सर्वथा मायेचि प्रतीती ना
हीं॥मीचिद्रूप अकर्ता अभोक्ता म्हणोनि आत्म

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai.

परंतु

(6) त्मरूपि मायाचा नाहिं चैनं सोनि खरेपणें जग भासवि

५ तेतद्विद्यादात्मनो मायां ॥ तरतेच आत्मा जो मी त्या

माझी माया जे तैं विद्यात ॥ जाणावि ॥ येथे दृष्टांत

॥ यथाभाँसः ॥ जसा [illegible] स्वप्ना जे दृष्टि तरळ

लि असता जसें [illegible] एक चंद्र असोनि चा

र दीसतात तसे मा[illegible] हम परब्रह्मी दूसरेप

णा नसोन भासते ॥ [illegible] था ॥ यथा तमः ॥ जैसा

आकाशी ग्रहमंडळी राहू दिसत नाहिं ॥ तैसा

मी अरूपत्मणोनि दिसत नाहिं ॥ मी केवळ ५

अनुभवमात्र गम्य आहे ॥४॥ येथे दृष्टांत

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

देउ॥यथामहांतिभूतानीति॥यथा॥जैसी॥महा
६५ तिं स्मणजेमोटि॥भूतानि॥पंचमहाजेतेमायेपासू
निउत्पन्नजालीत॥उत्पन्नजालियाथर॥भूतेषू
च्चावचेष्वनु॥उच्चावचेस्थावरादिक॥अवचं॥॥

यथा महांति भूतानि भूतेषूच्चावचेष्वनु॥
प्रविष्टान्यप्रविष्टानि तथा तेषु न तेष्वहं॥५॥

स्मणजेमनुष्यादिक॥याचाठाईयेकवहून
प्रवेशलीत॥परंतुत्याहूनपूर्विसूक्ष्मवासनारू
पेकरूनजेव्हामायेचाठाईहोतीत॥तेव्हा॥अ
प्रविष्टानि॥स्पष्टीतप्रवेशलीनवतीत॥अवि

Digital Project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

८

कारारूपेंहोतीस्रष्टीतप्रवेशल्यावरहीअखंडीत
आहेंत॥तैसाआहेमीजातो॥तेंभूतेंजेंत्याचाठा
ईसाक्षिरूपेकरोनअसोनत्याभूताचाक्षयजा
लियावरमीअखंड[illegible]पम्हणोनिसर्वभूतें
असोन।नाहिं[illegible]श्रीगुरुरूपेकरूनि
घडे॥तेमाझेंज्ञान[illegible]॥५॥आताज्ञानाचे
साधनबोलो॥एत[illegible]ति॥आत्मनः म्हणजे
आपलेंजेंतत्वकीमीकोणकोठूनआलो॥म
जराजन्ममरणादिकनसाविंतेऐसीज्याला
जिज्ञासा॥म्हणजेजाणायाचिइछाआहेत्या

२४

तें॥एतावदेवह्मणजेइतकेंचजाणावें॥इतकें
कसेंतेंत्यागें॥अन्वयव्यतिरेकाभ्यां॥अन्वय
ह्मणजे॥आकाशादिकार्येंजेंआहेंतत्याम

एतावदेव जिज्ञास्यं तत्वजिज्ञासु
नामत॥अन्वयव्यतिरेकाभ्यां
यत्स्यात्सर्वत्र सर्वदा॥८॥ ॥

ध्येंईश्वरजोतोकारणत्वेंकरूनआहेहाअन्व
यह्मणा॥वा॥व्यतीरेक[illegible]कत्यांहाआकाशादि
स्थूलभूतेंजेंत्यांचानाशजालाअसतांअविना

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

श्रीजाण परमात्मा जसा अद्वितीय पूर्वी होता मग
ही आहे म जस्मा उपाधि नाहि याचें नांव व्यतिरे
(४) क॥ या अन्वय व्यतिरेके करून सर्वदा विचार क
रावा त्म्हणजे सर्व भ [illegible] ब्रह्म उपजतो तो क
सा बोलों॥ यत्स्या [illegible] सर्वदा॥ यतत्म्हणजे ब्र
ह्मस्वरूप सर्वत्र सर्व [illegible] सर्वदा सर्वकाळीं॥ स्थ
ष्टीचा उत्पत्ति स्थिति [illegible] अखंड ब्रह्म अविना
शी॥ परशिवरूप आहे तेचि अबद्ध॥ स्यात॥
म्हणजे होय॥ ब्रह्मस्वरूप व्यतिरिक्त अन्वय य
स्त नाहि॥ जें जें दिसतें तें तें सर्व चिद्रूप होय

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai. "

ऐसे सर्वदा रात्रंदिवस निरंतर अन्वय व्यतिरेके

अनुसंधान करूनैं स्थिर राहणें हे चि उत्कृष्ट ज्ञान ॥ साधन म्हण

नीर जे ज्ञान ज्ञेय अवघें हे चि ॥ ८ ॥ ऐश्या साधनाचे फळ

(४५)

एतन्मतं समास्थि[illegible] परमेण समाधिना ॥

भवान् कल्प विकल्प [illegible] पुनर्विमुत्यति कर्हिचित्‌ ॥ ७ ॥

कायतें अवधारिजे ॥ एतन्मतमिति ॥ एतत् ॥ म्हण

जे हें माझें ॥ मतं ॥ मत होय ॥ माझा मत ताते अंगीकारे

पितामहा ॥ परमेण समाधिना ॥ परम म्हणजे उत्कृ

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

ष्टसमाधीजोनेणेकरून॥ समातिष्ट॥ म्हणजे बर
ऱ्याप्रकारे करून प्रारब्धभोग शरीराकडे लाउन
९ तूं जीवन्मुक्त स्थिती ने राहे॥ समाधि म्हणजे का
य॥ जो जो दृष्टि पुढे पदार्थ दिसतो तो सर्व आत्म
रूप पाहोन भिन्न [illegible]॥ ऐसें चिद्रूप भावनेकरू
न जे निवातदीपाचे [illegible]॥ तो समाधि साधुज
नी बोलिजेतो॥ ऐशा समाधि करून राहे॥ म्ह
णजे कैकल्पविकल्पेषु॥ कल्प म्हणजे भूत सृष्टि॥
विकल्प म्हणजे त्याचा नाश॥ या कल्पे विकल्प्या
चा ठाई॥ भवान्॥ तुं जो तो॥ कहिंचित्॥ कधीं
हि काळ नई॥ न विमुच्यति॥ मोह पावणार

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

नाहींस॥ कीं जें जग होतें तें सर्व आपल्या प्राक्तन
कर्में करून मायेपासाव होतें मी याचा उत्पत्तिक
रणार नोहे॥ ऐसें जाणून या जग उत्पत्तिविषईं तू
१८ निर्लेप परब्रह्म अ[illegible]सील॥७॥ आतां काहीं
प्रसंगें करून अधि[illegible]जे ते॥ मानाहो॥ ज्ञान
जालियावर [illegible]न क्रा[illegible]इपात होवा॥ कीं हा अ
विद्याकार्य देह स्मर्णेन॥ त्यास उत्तर कीं हा देह क
र्मोद्भव आहे कर्में त्रिविध आहे॥ संचित॥ प्रारब्ध
क्रीयमाण॥ संचित म्हणजे पूर्वपूर्व जन्मीं पुण्य
पापरूपें जें जें कर्में केलीं त अनंत जन्मीं त्यास सं

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

चित्तम्हणावे॥प्रारब्धाचागांठोडीत्नजेंपुण्यपा
पकर्मेंअस्यानेनिवडूनगभींरेतबिंदसजोयुक्तहो
तोत्यासमईबरोबर[illegible]भोगायासदीधलेंत्यांते
नावप्रारब्ध॥क्रीयमाणम्हणजेजन्मघेतलिया
वरमरणपर्यंतमध्येजेजेसंसारीकेलेंपुण्यपा
पेंपुढेभोगायास्या॥त्यासिक्रीयमाणम्हणावे॥
ऐसेत्रिविधकर्मेंभोगील्यांवाचूनकल्पकोटिप
र्यंतसुटतनाहिंत॥यासिप्रमाण॥नाभुक्तंक्षीय
तेकर्मकल्पकोटिशतैरपी॥नाभुक्तं॥भोगि
ल्यावाचून॥कल्पकोटिशतैरपि॥म्हणजेको

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

कोट्यावधि कल्पही जालियावर नक्षीयते कर्म क्षी
१०८ णहोत नाही॥ऐसें शास्त्र आहे त्यास उत्तर॥ज्ञानजा
लियावर कर्म नाश होतो॥ज्याक्षणी अपरोक्षानुभ
व जाल्यात क्षणीच संचित कर्म भस्म होते॥आ
णि क्रीयमाण कर्म हि मायिक तीन देह गुण मायिक
विषय मायीक मा॥ त्याचा ठाई वर्तते मी निर्लेप
अकर्ता [illegible] या अनुसंधाने क्रीयमाण ही नाश
पावतें॥जैसें भाजलें बीज अंकुरास समर्थ नव्हे भ
क्षायास योग्य मात्र॥तैसें क्रीमाण पुढे मरणा
नंतर भोग देत नाहि॥म्हणोनि त्याचाही क्षय ज्ञा
नाग्नीकरून होतो॥आता उरले प्रारब्ध तें क

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

मीतें तो भोगिल्या वाचून क्षय नाहीं॥ येथें दृष्टांत॥
जैसा धनुष्यापासून बाण सुटलां असतां लक्ष्य वे
धिल्यावाचून मध्येंच फिरत नाहिं मागें परतत नाहिं
अथवा कुंभाराचें चक्र एकदां फिरविल्यावर त्या
चि भोवंडजो वर जे [illegible] मध्यें राहात नाहि॥
ऐसें प्रारब्ध कर्म जे [illegible]या पासून देहपतन
पावें तो भोग सुखदुःख [illegible] देतें॥ आतां त्याचें
प्रारब्ध त्रिविध॥ एक इच्छाप्रारब्ध॥ अनिच्छा
प्रारब्ध॥ परेच्छाप्रारब्ध॥ ऐसें त्रिविध॥ त्या
मध्यें इच्छाप्रारब्ध ह्मणजे काय॥ चोर जे आहे
त्यासि कळलें आहें कीं आपलें चौर्यकर्म

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

उत्तमनके अनर्थकआहें क्योनि परंतुकरि
तातेऐसेज्ञानीजांणोन परंतुसुखेछाकरितात
तेइछाप्रारब्ध॥अनिछाप्रारब्धसनणजेइछान
सोनिरजोगुणाद्रव्यकामजोतोबलात्कारेभो
गप्रेरितोहेअनिछाप्रारब्ध॥परेछाप्रारब्धसन
णजेकाय॥ज्ञानीसुखदुःखइछीननाहीपरं
तुपारब्धाच्याइछेने॥परसंतोषार्थसुख
किंवादुखसेवितोहेपरेछाप्रारब्ध॥ऐसेत्रि
विधप्रारब्धज्ञानीजोतोभोगनत्रोवचीविदे
विदेहकैवल्यप्राप्तहोतोहेज्ञानफल॥किंव
हुनाहेपरमगोप्यरहस्यश्रीगुरुपादसे

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(12)

विस्तेनिस्ताधिजे । तेव्हा न्यूनाधिकाराचें
श्रीगुरुपादरूपे निवेदिजे ऐसे ।
चतुश्लोकी भागवत श्रीगुरु भगवान
कल्पांती नाभिकमळापासून ब्रह्मा उत्पन्न
जालियावर त्यासी [illegible] चउन परम रहस्य
उपदेशिते जालें [illegible] त्याचे भवासाठी श्री
गुरुरूपे करून यथ [illegible] महाराष्ट्र भाषेकरून
वर्णिजेले ॥ श्रीकृष्णार्पणमस्तु ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com